

MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BARINMA MERKEZLERİNDE KALAN DEPREMZEDELERİN GERİ DÖNME NİYETİ VE HİZMETLERİN YETERLİLİĞİ*

Kandemir ATÇEKEN**

Seda SAKAR***

Öz

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında, birçok depremzede, yakınlarını kaybetmiş, evleri hasar görmüş ve yaşadıkları kentleri terk etmek zorunda kalmıştır. Mersin ise deprem bölgesine yakınlığı nedeniyle en yoğun göç alan şehirlerden biri olmuştur. Deprem sonrası ihtiyaçların karşılanması amacıyla hükümet, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler yoğun çaba göstermiştir. Mersin Büyükşehir Belediyesi de açtığı barınma merkezleriyle bu çabalara katkıda bulunmuştur. Bu çalışma, 2023 yılının Mayıs ayında Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin barınma merkezlerinde kalan 216 depremzede ile yapılan anket çalışması ve saha gözlemlerine dayanmaktadır. Araştırmada, Mersin'e göç eden depremzedeler için açılan barınma merkezlerindeki hizmetlerin yeterliliği ile geri dönme niyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Mersin, Deprem, Göç, Geri Dönme Niyeti.

INTENT OF EARTHQUAKE SURVIVORS AT SHELTER CENTERS OF MERSIN METROPOLITAN MUNICIPALITY TO RETURN AND ADEQUACY OF SERVICES

Abstract

Following the February 6, 2023 Kahramanmaraş earthquakes, many earthquake survivors lost their loved ones, suffered damage to their homes, and were forced to leave their cities. Due to its proximity to the earthquake zone, Mersin became one of the cities that received the highest influx of migration. In response to the post-disaster needs, the government, local authorities, non-governmental organizations, and volunteers made significant efforts. Mersin Metropolitan Municipality contributed to these efforts by establishing temporary shelter centers. This study is based on a survey conducted in May 2023 with 216 earthquake survivors residing in these shelter centers, as well as field observations. The research examines the relationship between the adequacy of services provided in the shelter centers established for earthquake survivors in Mersin and their intentions to return to their hometowns.

Keywords: Local Governments, Mersin, Earthquake, Migration, Intent to Return.

* Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen saha çalışmasının organizasyon sürecine verdikleri değerli desteklerden dolayı Mersin Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MERGÖÇ) yönetimine teşekkür ederiz.

** Öğr. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, kandemira@mersin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7131-0968.

*** Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, sedasakar@mersin.edu.tr, ORCID:0000-0003-4136-8314.

Giriş

Sosyal, fiziksel ve ekonomik kayıplara sebebiyet veren, toplulukları ve insanın temel yaşam alanı olan kentleri etkileyen doğal veya insan kaynaklı her türlü olayı kapsayan afetler, nadiren ortaya çıkan ve genellikle öngörülemeyen bir anda meydana gelen, ciddi hasar ve yaralanmalara yol açan olaylardır (Day, 2014: 1972). Deprem, kasırga, sel gibi doğal afetler, yaşamımız üzerinde beklenmedik ve derin etkiler yaratma potansiyeline sahiptir (Ono, 2017: 336). Türkiye’de en fazla can kaybına ve maddi hasara yol açan afetlerin başında depremler gelmektedir (Ağın Gözükızıl ve Tezcan 2023:100). 1900 yılından bu yana Türkiye’de büyüklüğü 7’nin üzerinde olan 20 deprem meydana gelmiştir. Bu depremler arasında en fazla can kaybına ve en ağır yıkıma neden olanlar sırasıyla 2023 Kahramanmaraş Depremi, 1939 Erzincan Depremi ve 1999 Marmara Depremi’dir (SBB 2023:21).

6 Şubat 2023 tarihinde, Türkiye’de, merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık (Mw 7,7) ve Elbistan (Mw 7,6) ilçelerinde iki büyük deprem meydana gelmiştir. Ardından, 20 Şubat 2023 tarihinde Hatay’ın Yayladağı ilçesinde Mw 6,4 büyüklüğünde bir başka deprem yaşanmıştır. Bu depremler, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ilde ciddi yıkımlara yol açmıştır (SBB, 2024: 5). Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından yayınlanan 2024 yılı raporuna göre, toplam 2.258.622 binadan; 39.361’i yıkılmış, 21.191’i acil yıkılması gereken, 202.571’i ağır hasarlı, 43.344’ü orta hasarlı ve 1.952.155’i ise az hasarlı veya hasarsız olarak tespit edilmiştir (2024: 5).

Depremler, sadece can kaybı ve yıkıma neden olmakla kalmamış, aynı zamanda büyük ekonomik zararlara da yol açmıştır. Uluslararası Felaketler Veri Tabanı (EM-DAT) verilerine göre, 2003-2022 yılları arasında doğal afetler, dünya genelinde her yıl ortalama 200 milyar dolar düzeyinde ekonomik kayıplara yol açmıştır (2024). Türkiye Depremleri İyileştirme ve Yeniden İnşa (TERRA) raporuna göre ise, depremlerin Türkiye ekonomisine etkisi 103,6 milyar Amerikan doları düzeyinde tahmin edilmiştir. Bu tutar, Türkiye’nin 2023 yılı Gayri Safi Yurt İçi Hasılası’nın (GSYİH) yaklaşık %9’una karşılık gelmektedir (SBB, 2023: 8). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) ise, depremin doğrudan ve dolaylı maliyetini 150 milyar dolar olarak öngörmektedir (Aydın Özüdoğru, 2024: 3). Bu veriler, 6 Şubat 2023 depremlerinin neredeyse küresel düzeyde afetlerin neden olduğu yıllık ekonomik kayıplara yakın maliyetler yarattığını ortaya koymaktadır. Depremin şiddetini başka bir boyutta göstermesi açısından acil kurulan çadır ve konteyner yerleri ve bunlara ait rakamlar referans gösterilebilir.

6 Şubat 2023 tarihindeki depremlerin ardından geçen iki ay içerisinde, depremden etkilenen 8 ilde toplamda 345 çadır kentte 657.553 çadır ve 305 konteyner kentte 78.718 konteyner kurulumu gerçekleştirilmiştir (icisleri.gov.tr, 2023). Bu rakamlar, 1999 Gölçük Depremi sonrası kurulan çadır

sayısından yaklaşık 9 kat daha büyük bir ihtiyacı ortaya koymaktadır (Can ve Saka, 2022: 118).

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın (SBB) 2023 yılında yayınladığı rapora göre, 6 Şubat depremlerinin en ağır yıkıma yol açtığı il, Hatay ve merkez ilçesi Antakya olmuştur. Raporda, Hatay'da depremden etkilenen yapı sayısının 406 bin 849 olduğu belirtilmektedir (2023: 26). Şubat 2023 sonuna kadar Hatay'da 100 bine yakın çadır ve konteyner kurulmuştur. Depremden etkilenen iller arasında yıkılan bina sayısının en fazla olduğu Hatay, kurulan çadır sayısının da en fazla olduğu ildir (Sağıroğlu, Ünsal, ve Özenci, 2023: 4). Birleşmiş Milletler tarafından deprem sonrası yayımlanan bir rapora göre, Hatay'dan yaklaşık 774 bin kişinin, depremin hemen ardından göç ettiği tahmin edilmektedir (IOM, 2023: 3). Bu durum, Hatay nüfusunun neredeyse yarısının, barınma, güvenlik ve temel ihtiyaçlara erişim gibi zorunluluklar nedeniyle bölgeden ayrıldığını göstermektedir.

Mersin, depremin etkisi altındaki bölgelere en yakın illerden biri olduğundan, ilk günden itibaren yoğun göç almaya başlamıştır. Anadolu Ajansı (AA)'nın resmi rakamlardan derlediği bilgilere göre, depremzedeler en çok Ankara, Antalya ve İzmir'in ardından Mersin'e yerleşmiş; Hatay ise en fazla göç veren il olmuştur (2023). Türkiye genelinde yapılan bir anket çalışması da, Hatay'dan göç edenler arasında en çok tercih edilen ilin Mersin olduğunu göstermektedir (Dinç, 2023). Mersin Valiliği'nin depremin bir ay sonrasında yayınladığı resmi veriler, 164.845 depremzedenin çeşitli barınma alanlarında, özellikle ev, yurt, otel ve misafirhanelerde konakladığını göstermektedir (Mersin Valiliği, 2023). Şubat 2023 itibarıyla, Mersin'de 9 ilçede bulunan 93 geçici toplu yerleşim alanında, 20.194 kişinin barındığı belirlenmiştir (Yapıcı vd., 2023: 474). Depremin ilk dönemlerinde, acil barınma ihtiyaçlarını karşılamak için oteller gibi ticari konaklama yerleri kullanılmış; süre uzadıkça kamuya ait misafirhaneler, yurtlar ve kamplar gibi daha kalıcı çözümlerle giderilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte yerel yönetimler, belediyeler ve gönüllü kuruluşlar, depremzedelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için etkin bir şekilde devreye girmiştir.

Bu kapsamda araştırma, 2023 yılı Mayıs ayında Mersin'de yapılan saha gözlemleri ve 216 kişiyle gerçekleştirilen anket çalışması, Mersin Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı barınma merkezlerinde, depremin ardından geçen üç ay boyunca kalmaya devam eden depremzedelerin demografik özellikleri, hizmet memnuniyeti algısı ve geri dönme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulguları, depremzedelerin önemli bir kısmının sosyoekonomik açıdan dezavantajlı gruplardan geldiklerini, belediyenin sunduğu hizmetlerden büyük ölçüde memnun kaldıklarını ve geri dönme eğilimlerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur.

1. Afet Sonrası Göç, Geri Dönme Niyeti ve Yerel Yönetimlerin Rolü

Göç, Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) tanımına göre, bireylerin bir ülke içerisinde ya da uluslararası bir sınırdan geçerek çeşitli nedenlerle olağan ikametgâhından ayrılmalarını ifade eder (Sironi vd., 2019: 137). Göç teorilerinin çoğu gönüllü göçü ele alırken, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte zorunlu göç olgusu da akademik ilgi görmeye başlamıştır (akt. Lee vd., 2017).

Zorunlu göçün nedenlerinden biri de deprem gibi doğa olaylarından kaynaklanan afetlerdir. Artan kentsel nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda doğal ve çevresel eşikleri aşarak riskli bölgelerin yapılaşmaya başlamasıyla, günümüzde bu afetlere karşı savunmasız kalanların sayısı giderek artmaktadır (Oliver-Smith, 2006; Wang ve Taylor, 2016). Afetler sebebiyle zarar gören bireyler, güvenli gördükleri yerlere geçici veya kalıcı olarak göç etmek zorunda kalabilirler (Tiryaki Yenilmez, 2023: 40).

Göç teorileri bu tür afetler sonucu yerinden edilen nüfusun göç süreçlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bunun nedenleri arasında, yerinden edilen nüfusun geri dönüş sürecinin benzersizliği ve afetler nedeniyle meydana gelen göçlerle, göç teorilerinin her zaman ilgilenmemesi sayılabilir. Zorunlu göç süreçleri politik, sosyal, psikolojik, ekonomik ve çevresel bir dizi faktöre göre şekillendiği gibi, bu faktörlerin arasında karmaşık bir dizi bağlantı vardır (Black, 2001; Parrinello, 2012). Benzer olaylar, farklı gruplar arasında çelişkili yorumlara yol açarak, göç kararlarını farklı şekillerde etkileyebilir. Örneğin, bazı gruplar göç ederken, diğerleri yerlerinde kalmayı tercih edebilir (Oliver-Smith, 2006).

Afetler ve göç üzerine yapılan çalışmalarda ekonomik sermayenin daha belirleyici olduğu görülmektedir. Huang ve arkadaşları (2022) Wenchuan depremi üzerine yaptıkları çalışmada, yaşam koşulları, aile geliri ve eğitim seviyesinin, bireylerin göç etme eğilimlerini şekillendirdiğini; özellikle aile geliri yüksek olan bireylerin göç etme olasılığı azalırken, cinsiyet ve psikolojik durum gibi diğer faktörlerin de göç etme eğilimleri üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde, Lee ve arkadaşları (2017) Büyük Doğu Japonya depremi sonrası yaptıkları anket çalışmasında, yüksek gelirli ailelerin yerinde kalma eğiliminin daha fazla olduğu, buna karşın genç, kadın ve evli olmayan bireylerin göç etmeye daha yatkın olduğunu ortaya koymuştur.

Bazı çalışmalar ise, göçün doğrudan afetlerle ilişkisi yerine bölgenin gelişmişliği, önceki göç verme istatistikleri ve bireylerin sosyoekonomik durumları arasında ilişki kurmaktadır. Parrinello (2012), farklı zamanlarda İtalya'nın Messina ve Belice Vadisi'nde gerçekleşen depremler üzerine yaptığı çalışmada, deprem sonrası Messina'nın hızla toparlandığını, ancak Belice Vadisi'nde demografik düşüşün devam ettiğini belirterek; afetlerle nüfus hareketleri arasında doğrudan bir bağlantı kurmanın yanıltıcı olduğunu

iddia etmektedir. Afetler yalnızca kaçış değil, daha derin dinamiklere dayanan süreçler doğurmaktadır. Afet sonrası gerçekleşen göçlerin tamamının, yaşanan şoklar nedeniyle olduğunu düşünmek yanıltıcı olabilir. Göç oranlarının, şoklardan önce de yüksek olduğu bir bölgede yaşanan durum, göç eğilimlerini hızlandırabilir (Yang, 2008). Yine, yoksul bölgelerde yaşanan afetlerin göç oranlarını artırma potansiyeli, buradaki dezavantajlı bireylerin, afetlerden daha fazla etkilenmesiyle ilişkili olabilir (Rofi vd., 2006). Yüksek sosyoekonomik statüye sahip bireyler ise, finansman kaynaklarına daha iyi erişim sağlama, sigorta yaptırma imkanları ve hükümet yardımlarına daha etkin bir şekilde ulaşabilmeleri sebebiyle, afet sonrası yerleşimlerini ve geçim kaynaklarını sürdürme konusunda daha avantajlı bir konuma sahip olabilirler (Morrow-Jones ve Morrow-Jones, 1991; Myers vd., 2008).

Afetler sebebiyle meydana gelen göçlerin nedenleri arasında sosyoekonomik ya da bölgesel gelişmişlik ilişkisi kuran çalışmaların dışında, risk algısı gibi daha psikolojik ya da sosyal sermaye boyutunda tartışmalar yürüten araştırmalar da vardır. Munro ve Managi (2017) Japonya'nın Tohoku bölgesindeki deprem sonrası tahliye edilenlerden oluşan bir örneklem üzerine yaptıkları çalışmada, Fukushima Nükleer Santrali'ndeki sızıntı üzerine radyasyon seviyeleri ile geri dönme niyeti arasında, aile yapısı ve ekonomik koşullar tarafından aracılık edilen bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada, çocuklu ailelerin daha hassas oldukları ve geri dönmeye çok istekli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Rofi ve arkadaşlarının (2006), Kuzey Sumatra'da meydana gelen ve sonrasında yaşanan tsunami sonrasında yaptıkları çalışma, afetler ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önemlidir. Bu çalışmaya göre, göç edenlerden, akrabalarının ve arkadaşlarının yanında kalan, daha güçlü sosyal bağları olanların; geçici barınma yerlerinde kalanlara kıyasla, geri dönme olasılıklarının 2.2 kat daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Quarantelli (1995: 45) afet sonrasında kullanılan dört barınma aşaması tanımlamaktadır. *Acil barınak*—acil durumda, kamuya açık veya bir arkadaşın evindeki sığınak; *geçici barınak*—afeti izleyen haftalarda, çadır veya toplu barınak, temel ihtiyaçlarla birlikte; *geçici barınma*—günlük hayata dönüş sağlayan kiralık daire veya prefabrik ev gibi çözümler ve *kalıcı konut*—yeniden inşa edilen veya yeni bir evde kalıcı yerleşimlerdir. Evleri afetten etkilenenler bu aşamaların hepsinden geçebilir, geçmeyebilir ya da farklı kesimlerden etkilenen nüfus, aynı anda birçok aşamada yer alabilir. Eğer kalıcı konutlar yeterince hızlı bir şekilde yapılmışsa, insanlar geçici barınmadan, kalıcı konutlara doğrudan geçebilir (Johnson, 2007: 38). Barınma süreçlerini zamansal olarak sıralayan benzer bir çalışma Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA) ve Merkezi ABD Deprem Konsorsiyumu (CUSEC) işbirliğiyle hazırlanan raporda yer almaktadır. İlk 72 saat için kurulan *acil geçici barınak*; ilk 60 günde temel ihtiyaçlar için *acil barınma*; ilk bir yıl içerisinde günlük yaşamları dönmek üzere kurulan *geçici konutlar* ve *kalıcı*

konut çözümleri olarak dört aşamada ele alınmıştır (FEMA-CUSEC, 1998: 2). Bu çalışmalar, afet sonrası ilk aşamanın acil barınma ve temel ihtiyaçların karşılanmasıyla ilgili olduğunu göstermektedir. Afet sonrası barınma ihtiyaçlarının karmaşık doğası nedeniyle barınma ihtiyaçlarının geçiş aşamaları farklılık gösterebilmektedir.

Bruch ve arkadaşlarının Hirono Kasabası üzerine yaptığı çalışmada, Büyük Doğu Japonya Depremi ve Fukuşima nükleer kazası sonrası, geçen dört yıl boyunca insanların neden geçici konutlarda kalmaya devam ettiği incelenmiştir. Çalışmada, beş ana neden öne çıkmıştır: (1) geçici konutlarda yeni bir topluluk duygusu oluşması, (2) alışveriş, sağlık hizmetleri ve diğer olanaklara erişimin kolaylığı, (3) yardımlarda adaletsizlik ve eşitsizlik algısı, (4) radyoaktif kirlilik endişeleri, (5) tazminat alma isteğiyle geçici konutlarda kalmaya devam etmişlerdir (Bruch vd., 2017). Bunların dışında, geçici konutların ihtiyaç duyulandan daha uzun süre dayanacak şekilde yapılması da bu süreleri uzatabilmektedir (Johnson, 2007: 50). Geçici barınma yerleri, ne kadar uzun süreli dayanacak şekilde yapılırsa yapılsın, amaçları insanların daha kalıcı bir yer bulmalarına yöneliktir ve bu yerler daha az konfor imkânı sunan çözümlerdir (Johnson, 2007: 39). Bu nedenle, deprem gibi afetler sonrası ilk tahliye, zorunlu göçü temsil eder ve geçici bir niteliğe sahiptir. İnsanlar, afetlerin etkilerinden korunmak için hızla tahliye edilirler, ancak bu tahliye çoğunlukla kalıcı bir göç anlamına gerçekleşmez (Hunter, 2005: 7). Çünkü zorunlu göçler, genelde insanların yaşam memnuniyetinin düşmesine neden olmaktadır (Berker, 2016). Bunun için afetzedeler genellikle afet sonrası, eski yaşam alanlarına yeniden dönmeyi düşünür ya da geri dönüp dönmeme konusunda bir karar vermek zorunda kalırlar.

Afet kaynaklı zorunlu göçlerde, afetzedelerin genellikle ülke içinde ve çevre illere yönelme eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir. 6 Şubat 2023 depremlerinde etkilenen bölgelerde kurulan çadır ve konteyner olanaklarının yanı sıra, bu büyük felaketin etkilerini azaltmak için çevre illerde de barınma imkânları yaratılmıştır. Depremzedeler kamu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve hayırseverler tarafından sağlanan geçici barınma yerlerinde veya kendi imkânlarıyla yerleştikleri konutlarda ya da sosyal bağları aracılığıyla (akraba, arkadaş vb.) barınma olanağı bulabilmişlerdir.

6 Şubat 2023 depremleri sonrası, Mersin Büyükşehir Belediyesi de öncesinde yurt, otel, fuar gibi çeşitli amaçlarla kullanılan alanları dönüştürerek, depremzedelerin barınmasına imkân sağlayan yerler haline getirmiştir. Bu noktada belediyenin rolü, geçici barınma kaynaklı sorunların olabildiğince önüne geçmek ve bu yerlerde temel hizmetleri sağlayarak depremzedelerin yaşadığı zorlukları hafifletmeye çalışmak olmuştur.

Sonuç olarak literatürde, bireyin geri dönme kararına etki eden demografik ve sosyoekonomik özellikleri kadar, afet öncesi ve sonrası bağlam ve koşulların da etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, geçici

barınma yerlerinin fiziki şartları ve imkânları da geri dönme kararını şekillendiren önemli faktörler arasındadır.

2. Yöntem

Depremden üç ay sonra, Mayıs 2023 tarihinde, barınma merkezlerinde kalmaya devam eden depremzedeler üzerine bir anket çalışması ve saha incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, CNR Expo Fuar Merkezi, Akdeniz Öğrenci Yurdu, Altınoran Öğrenci Yurdu, Erdemli Hal Tesisi ve Davultepe Barınma Merkezlerinde kalan 216 depremzedeye, araştırmacılar tarafından yüz yüze gerçekleştirilen anket çalışması ve saha gözlemlerinden faydalanılmıştır. Bu yöntem, depremden etkilenen bireylerle etkileşim sağlayarak detaylı ve kapsamlı veriler elde etmek amacıyla tercih edilmiştir. Belediyenin dönüştürdüğü, hizmet ve ihtiyaçlarını karşıladığı barınma merkezlerinde, çıkış yapanlar da dâhil toplam 7051 kişinin hizmet aldığı ve anketin yapıldığı tarihte 1592 kişinin halen barınma merkezlerinde kaldığı belirlenmiştir. Anket çalışması toplamda 28 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular, demografik, depremi çeşitli açılardan tanımlayıcı ve ölçekli ifadelerden oluşmaktadır. Likert ölçeğinde hazırlanan ifadeler, barınma merkezlerinin hizmet yeterliliği (6 ifade), yaşadıkları yere geri dönme niyeti ve barınma merkezlerinde kalma niyeti (2 ifade) üzerine odaklanmaktadır. Çalışma sonucunda, belediyenin barınma merkezlerinde kalan depremzedelerin dezavantajlı gruplar olduğu ve bir süre daha barınma merkezlerinde kalmak istedikleri ortaya çıkmıştır.

3. Bulgular

3.1. Saha Bulguları

Bu bölüm, saha gözlemlerine, araştırmacıların çalışma sürecinde yetkililere ve uzmanlara yönelttiği sorulara, ayrıca depremzedelerle yapılan anket çalışması sırasında elde edilen verilere dayanmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirildiği beş barınma merkezinin birbirinden oldukça farklı yapıda olduğu gözlemlenmiştir.

Erdemli'deki barınma merkezi, hâlâ faaliyete geçmemiş olan Erdemli Hali'ne ait işyerlerinden dönüştürülmüştür. İlk etapta kapalı bir sokağı andıran alanda, büyük dükkânlar içerisinde yatak, duş ve mutfak olanakları ile dükkân önlerinde masalar bulunmaktadır. Ayrıca, iki işyeri çamaşır yıkama ve öğrencilere etüt imkânı sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmiştir. Üç öğün yemek hizmeti ise, yönetim binası içerisindeki yemekhanede sunulmaktadır. Erdemli Hali'ndeki geniş işyeri alanları ve çocukların güvenle oyun oynayabileceği kapalı sokaklarıyla, diğer merkezlere kıyasla çocuklu aileler için daha uygun bir ortam sağlamaktadır. Ancak, işyerlerinin büyük ve yüksek tavanlı olması nedeniyle kışın ısınma konusunda zorluklar yaşandığı belirtilmiştir. **Davultepe Barınma Merkezi**, bir süre boş kalan eski bir erkek öğrenci yurdunun hayırsever bir iş adamı tarafından

kiralananıyla oluşturulmuştur. Belediye, bu yerin idari, güvenlik ve temizlik gibi işlerine yardımcı olmaktadır. Odalar, bir pansiyon odası gibi tasarlandığından, içerisinde duş ve tuvalet bulunmaktadır. Davultepe Barınma Merkezi'nde, açık hava dinlenme alanı, yemekhane ve çamaşırhane de mevcuttur. **Altınoran ve Akdeniz öğrenci yurtları** da benzer özellikler taşımaktadır; yalnızca bu yerlerin dinlenme alanları Davultepe Barınma Merkezi'ne göre daha dar, fakat şehir merkezine daha yakın konumda bulunmaktadır. **CNR Expo Fuar Alanı**, deprem sonrası hızlı bir şekilde barınma merkezine dönüşebilme potansiyeli açısından ilk aşamada önemli bir avantaj sunmasına rağmen, tasarımının büyük ve boş bir alan şeklinde olması, zamanla diğer barınma merkezlerine kıyasla barınma konusunda daha fazla zorluk yaratmıştır. Fuar alanında, kontrplak paravanlarla birbirinden ayrılmış bölümler bulunmakta olup, bu bölümlerde yalnızca yataklar yer almaktadır. Mekân, konaklama amacıyla tasarlanmamış olduğundan, duş imkânları fuar alanı bahçesine yerleştirilen mobil araçlarla sağlanmaktadır. Ayrıca, ortak kullanım için mescit, yemekhane ve çamaşırhane de mevcuttur. Ancak, bu yerin tasarımsal eksiklikleri, zamanla mahremiyet, ses ve hijyen gibi çeşitli sorunların yaşanmasına neden olabilecek niteliktedir.

Anket çalışmasında ziyaret edilen beş merkez mekânsal olarak birbirinden farklı yapıda olmasına rağmen, depremzedelerin hem anket sonuçlarında hem de görüşmelerde belediye olanaklarından neredeyse eşit düzeyde memnun oldukları görülmüştür. Aradan geçen zaman veya farklı barınma merkezlerinde konaklanması, hizmet yeterliliği ile ilgili önemli bir eleştiriye sebep olmamakta, aksine genel memnuniyet öne çıkmaktadır. Örneğin, gözle görülür eksikliklerine rağmen katılımcıların neredeyse hiçbiri CNR Expo Fuar Alanı hakkında olumsuz bir geri bildirimde bulunmamıştır.

Anket bulguları, barınma merkezlerinde kalan depremzedelerin yaşam biçimlerinin sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olduğunu göstermektedir. Anket sırasında, depremzedelerin önceki yaşamlarında da ciddi zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Aile bireylerinin tamamının veya bazılarının obezite gibi sağlık sorunlarından mustarip olmaları, şiddete maruz kalan kadınlar, yalnızlık ve terk edilme gibi zorlu yaşam deneyimlerine sahip bireyler, ağır fiziksel ve psikolojik hastalıklara sahip olanlar ile temel ihtiyaçlarını karşılayamayan dezavantajlı bireyler, barınma merkezlerinde kalanlar depremzedeler arasındadır. Özellikle depremin ilk günlerinden itibaren belediyeler, STK'larla birlikte psiko-destek birimleri oluşturarak, barınma merkezlerinde kalanlara sürekli hizmet sağlamaya çalışmıştır.

3.1.1. Demografik Verilerin Değerlendirilmesi

Katılımcılara ait demografik verilerin değerlendirildiği bu bölümde ilk olarak Tablo 1'deki, katılımcıların yaş grubu, cinsiyet ve medeni durumuna ilişkin veriler incelenmiştir. Yaş dağılımında en büyük grubu %36,2 ile 34-49 yaş aralığı oluşturmaktadır. 65 ve üstü olanlar ise %12,5 ile temsil edilmektedir. Bu dağılım, katılımcıların büyük bir kısmının 18-49 yaş aralığında yoğunlaştığını

göstermektedir. Medeni duruma göre ise, %62'i evli olanlardan oluşmaktadır. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde, ankete katılanların %67 gibi önemli bir kısmını kadınlar oluşturmaktadır. Özellikle barınma merkezlerinde geçirilen süre arttıkça bu oranın değiştiği varsayılabilir. Çünkü depremde en çok yoksulların, gençlerin ve kadınların etkilenmektedir (Paterson vd., 2023: 8).

Yaş Grubu (%)				
18-33	34-49	50-64	65 ve üstü	Toplam
27,3	36,2	24	12,5	100
Cinsiyet (%)				
Kadın	Erkek			Toplam
67	33			100
Medeni Durum (%)				
Evli	Bekâr			Toplam
62	38			100

Tablo 1. Katılımcıların Yaş, Cinsiyet ve Medeni Durumu

Tablo 2, hane kişi sayısı ve hane çocuk sayısına ilişkin verileri sunmaktadır. Hane kişi sayısına göre yapılan değerlendirmede, en büyük grubu %24,1 ile 5 kişilik haneler oluşturmaktadır. 5 ve üstü hane sayısı örneklemin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, ortalama ailede yaşayan kişi sayısı 4.4 olarak ölçülmüştür. 2022 TÜİK verilerine göre, Türkiye’de bu oran 3.2’dir. Bu dağılım, katılımcıların büyük bir kısmının geniş bir aile yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Hane çocuk sayısına bakıldığında ise, en büyük grubu %27,3 ile 3 çocuklu haneler oluşturmaktadır. Ortalama bir ailede yaşayan kişi sayısı 2.2 olarak ölçülmüştür. 2021 TÜİK verilerine göre, Türkiye’de bu oran 1.7’dir.

Hane Kişi Sayısına Göre (%)						
1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi	Toplam
5,6	12	17,1	20,8	24,1	20,4	100
Hane Çocuk Sayısına Göre (%)						
1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi	Toplam
11,1	19,9	27,3	17,6	24,1		100

Tablo 2. Hane Kişi ve Çocuk Sayısı

Tablo 3, katılımcıların eğitim ve çalışma durumlarına ilişkin verileri sunmaktadır. Eğitim durumu incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının (%42,6) ilköğretim mezunu olduğu, ardından lise mezunlarının (%22,7) geldiği görülmektedir. Üniversite mezunlarının oranı ise %13,4 olarak tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitim seviyesine sahip bireylerin oranı ise %1,4 gibi düşük bir seviyede kalmaktadır. Bununla birlikte, okuryazar olmayanların oranı %3,3 olup, bu gruptaki bireylerin eğitim olanaklarına erişimde ciddi kısıtlamalar yaşadığı anlaşılmaktadır. Eğitim seviyesindeki bu

dağılım, katılımcıların büyük bir bölümünün temel eğitim düzeyinde olduğunu ve yükseköğrenime erişimin çok sınırlı kaldığını göstermektedir.

Çalışma durumu verileri incelendiğinde, katılımcıların %38 gibi oldukça yüksek bir oranı ev kadını olduğu görülmektedir. İşsiz, öğrenci ve ev kadını gibi çalışmayan gruplar toplandığında, bu oran yaklaşık %60'a ulaşmaktadır. Özel sektörde ya da kamuda düzenli bir işe sahip olanlar ise yalnızca %18 gibi küçük bir kısmı oluşturmaktadır. Bu durum, katılımcıların büyük bir bölümünün işgücü piyasasına dâhil olmadığını, düzenli bir istihdam yapısına sahip olanların ise sınırlı bir kesimi temsil ettiğini göstermektedir.

Eğitim Durumu (%)								
Okuryazar değil	Okuryazar	İlköğretim	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü		Toplam
3,3	2,3	42,6	14,3	22,7	13,4	1,4		100
Çalışma Durumu (%)								
Ev Kadını	Özel Sektör	İşsiz	Öğrenci	Kendi adına çalışan	Emekli	Yevmiye usulü çalışan	Kamu çalışanı	Toplam
38	13	13	19	17	16	15	11	100

Tablo 3. Eğitim ve Çalışma Durumu

Tablo 4, sosyal güvence ve sosyal yardım alma durumlarıyla ilgili bilgi sağlamaktadır. Sosyal güvenceye ilişkin veriler incelendiğinde, yaklaşık yarısının sigortalı olduğu ancak diğer yarısının ya tamamen güvencesiz olduğu ya da sosyal güvenceye erişimde ekonomik sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Deprem öncesi sosyal yardım alan bireyler incelendiğinde, %30'unun sosyal yardım aldığı tespit edilmiştir. Bu oran, barınma merkezlerinde yardıma muhtaç bireylerin belirgin bir oranda bulunduğunu göstermektedir. Sosyal yardım alanların büyük bir kısmının sosyal güvencesi olmayan veya yeşil kart sahipleri arasından çıktığı varsayılabilir. Düşük sosyoekonomik gelirli bireyler, sınırlı seçeneklere sahip olmaları nedeniyle toparlanma sürecinde en fazla zorlanan gruplar arasında yer almaktadır (Morrow-Jones ve Morrow-Jones 1991:130).

Sosyal Güvence Durumu (%)			
Sigortalı	Yeşil Kart	Sosyal Güvencesi Olmayan	Toplam
50	25	25	100
Sosyal Yardım Durumu (%)			
Evet	Hayır		Toplam
30	70		100

Tablo 4. Sosyal Güvence ve Yardım

3.1.2. Depreme İlişkin Tanımlayıcı Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmaya ait tanımlayıcı verilerden ilki olan ve Tablo 5'de yer alan deprem sonrası kayıp durumunu, bireylerin yakınlık derecelerine göre değerlendirmektedir. Katılımcıların %54 gibi yüksek bir oranı ikinci derecede

yakınlarını kaybettiğini belirtmiştir. Bu veriler, barınma merkezlerinde kalanların çoğunun kayıplarını daha çok ikinci derece yakınlar arasında yaşadığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, %32'lik bir kesimin hiçbir kayıp yaşamaması, depremin etkilerinin bireyler arasında farklı düzeylerde hissedildiğini göstermektedir. Literatürde de belirtildiği üzere, afetler sonucu aile üyelerinden birinin ölümü durumunda, akrabaların göç etme eğiliminin artması muhtemeldir (Yang, 2008: 987). Bu bulgu, deprem sonrası yer değiştirme süreçlerinde, kayıpların göç kararlarını önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Deprem Sonrası Kayıp Durumu (%)			
Hiçbir yakınına kaybetmeyen	1.Derece yakınlarını kaybeden	2.Derece yakınlarını kaybeden	Toplam
32	14	54	100

Tablo 5. Deprem Sonrası Kayıp Durumu

Tablo 6'da yer alan veriler, konutların hasar durumu, mülkiyet tipi ve DASK (Doğal Afet Sigortaları Kurumu) durumu hakkındaki bilgi sunmaktadır. Buna göre, konut hasar durumu incelendiğinde, %74 oranında ağır hasar veya yıkım yaşandığı, %12'sinin orta hasar aldığı ve %14'ünün ise hafif hasarla atlatıldığı görülmektedir. Bu veriler, çalışmanın ele aldığı olay veya afetin konutlara önemli bir oranda ciddi zarar verdiğini göstermektedir. Konutların gördüğü hasar, yerinden edilmiş kişilerin geri dönüş kararları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Yaşayabilecekleri bir yerin olmaması, bu kişilerin geri dönme niyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Fussell vd. 2010:24). Katrina Kasırgası sonrası yapılan bir çalışmada, evi yaşanabilir durumda olanların %81'i, hasar almayanların %96'sı geri dönmüştür. Buna karşın, evi yaşanamaz halde olanların %54'ü, tamamen yıkılanların ise yalnızca %30'u geri dönmüştür (Fussell vd., 2010: 33). Bu bulgular, ağır hasar gören konut sahiplerinin geri dönme olasılıklarının belirgin şekilde daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Konutların mülkiyet durumu incelendiğinde, %53'ünün kendi mülkü oturduğu, %33'ünün kiralık olduğu ve %14'ünün aile yakınlarına ait olduğu görülmektedir. Bu dağılım, afetten etkilenen bireylerin büyük bir kısmının kendi evlerinde oturduğunu göstermektedir. Konut tipine göre ise, katılımcılar çoğunlukla %66 ile apartman dairesinde, %34'ü ise müstakil evde yaşadığını belirtmiştir.

Konut Hasar Durumu (%)			
Ağır Hasar / Yıkıldı	Orta Hasar	Hafif hasar	Toplam
74	12	14	100
Konut Mülkiyeti Durumu (%)			
Kendi Mülkiyeti	Kiralık	Aile Yakınlarından Birine Ait	Toplam
53	33	14	100
Konut Mülkiyet Tipi (%)			
Apartman Dairesi	Müstakil Ev		Toplam
66	34		100
DASK Durumu (%)			
Var	Yok		Toplam
11	89		100

Tablo 6. Konut Hasar, Mülkiyet ve DASK Durumu

DASK durumu incelendiğinde, yalnızca %11’lik bir kesimin DASK sigortasına sahip olduğu, geri kalan %89’unun ise sigortasız olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonuç, konutların doğal afetlere karşı güvence altına alınma oranının oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 7’deki veriler, konteyner ve kira yardımı başvurularına ilişkindir. Bireylerin bunlardan birine başvurma hakları vardır. Konteyner başvuru durumu incelendiğinde, katılımcıların %75’inin konteyner yardımı için başvuru yapmadığı, %17’sinin başvurusunun beklemede olduğu, %5’inin olumlu sonuç aldığı ve %3’ünün ise olumsuz sonuçlandığı görülmektedir. Bu, konteyner yardımı başvurularının sınırlı sayıda yapıldığını göstermektedir.

Kira yardımı başvuru durumu ise başvuru yapmayanların %47 olduğunu, %22’sinin başvurusunun beklemede olduğunu, %26’sının olumlu sonuçlandığını ve %5’inin olumsuz sonuçlandığını göstermektedir. Kira yardımı başvurularında, olumlu sonuç oranı konteyner yardımlarına göre daha yüksektir.

Konteyner Başvuru Durumu (%)				
Başvurmadım	Beklemede	Olumlu Sonuçlandı	Olumsuz Sonuçlandı	Toplam
75	17	5	3	100
Kira Yardımı Başvuru Durumu (%)				
Başvurmadım	Beklemede	Olumlu Sonuçlandı	Olumsuz Sonuçlandı	Toplam
47	22	26	5	100

Tablo 7. Konteyner ve Kira Yardımı Başvurusu

Tablo 8’deki veriler, deprem sonrası Mersin’e varış zamanı, barınma merkezlerine yerleşme süresi ve bu merkezlerde kalan kişi sayıları hakkında bilgi sunmaktadır.

Mersin’e geliş zamanı incelendiğinde, katılımcıların %46’sının deprem sonrası ilk bir hafta içinde Mersin’e ulaştığı, %54’ünün ise bir hafta sonra

geldiği görülmektedir. Bu durum, yerinden edilmiş bireylerin önemli bir kısmının hızlıca tahliye edildiğini göstermektedir.

Barınma merkezlerine yerleşme zamanı verilerine göre, depremzedelerin %76,5'i ilk bir ay içinde barınma merkezlerine yerleşmiştir. Bu, Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin barınma merkezlerini hızlı bir şekilde hayata geçirdiğini ve hızlı bir yerleşim süreci sağlandığını göstermektedir.

Deprem Sonrası Mersin'e Geliş Zamanı (%)				
İlk Bir Hafta İçerisinde	Bir Hafta Sonrası			Toplam
46	54			100
Barınma Merkezlerine Yerleşme Zamanı (%)				
İlk Bir Ay İçerisinde	Bir Ay Sonrasında			Toplam
76,5	23,5			100
Barınma Merkezlerinde Aynı Ailede Kalan Kişi Sayısı (%)				
1 kişi	2 kişi	3 ve 4 kişi arası	5 ve üstü kişi	Toplam
4,6	10,2	34,3	50,9	100

Tablo 8. Mersin'e Varış, Barınma Merkezlerine Yerleşme ve Barınma Merkezlerinde Kalan Sayısı

3.1.3. Çalışmadaki Ölçekli İfadelerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, anket çalışması kapsamında elde edilen verilere dayalı olarak Barınma Merkezlerinde Kalanlara Göre Hizmetlerin Yeterliliği ile Deprem Sonrası Yaşadıkları Geri Dönme Niyeti ve Barınma Merkezlerinde Kalma Niyeti ifadelerinin genel değerlendirmesi yapılmaktadır.

İfade	Ortalama (\bar{x})	Yüzde Karşılığı (%)
Barınma merkezlerinde sundukları hizmetler yeterlidir.	6.4	91,4
Barınma merkezlerinin temizliği düzenli olarak yapılır.	6.4	91,4
Barınma merkezlerinde sunulan yiyecek ve içecekler yeterlidir.	6.1	87,1
Barınma merkezlerindeki çamaşırhane hizmeti yeterlidir.	6.3	90
Barınma merkezlerindeki duş ve tuvalet yeterlidir.	6.1	94,3
Barınma merkezlerinde çalışan personel yardımsever davranır.	6.6	94,3
Genel Ortalama	6.4	91,4

Tablo 9. Hizmet Memnuniyeti

Tablo 9, Mersin Büyükşehir Belediyesi Barınma Merkezlerinde Kalanların Hizmet Yeterliliğini ölçmektedir. Buna göre, barınma merkezlerinde kalanların depremzedelerin Mersin Büyükşehir Belediyesi

hizmetlerinden çok yüksek ölçüde memnun oldukları görülmektedir. Saha bulgularında belirtildiği üzere, barınma merkezleri arasında ciddi farklılıklar olmasına rağmen bu durumun anket sonuçlarını değiştirmedeği görülmektedir. En yüksek puan ise, %94,3 ile barınma merkezlerindeki personelin yardımseverliği ve duş ve tuvalet hizmetlerinin yeterliliğine verilmiştir.

İfade	Ortalama (\bar{x})	Yüzde Karşılığı (%)
Mersin Büyükşehir Belediyesi yardımları ve barınma hizmetleri ne olursa olsun bir an önce yaşadığım yere dönmek isterim.	3.4	48,6
Mersin Büyükşehir Belediyesi yardımları ve barınma hizmetleri devam ederse, şartlar düzeline kadar burada kalmak isterim.	6.1	87,2

Tablo 10. Geri Dönme Niyeti

Tablo 10, Mersin Büyükşehir Belediyesi barınma merkezlerinde kalan depremzedelerin geri dönme niyetlerini analiz etmektedir. İlk ifade, "Belediye yardımları ne olursa olsun bir an önce yaşadığım yere dönmek isterim" şeklindedir ve ters kodlanmıştır. Bu ters kodlama, ankete katılanların soruları dikkatli ve doğru bir şekilde cevaplayıp cevaplamadığını ölçmek amacıyla eklenmiştir. Ankette ters kodlanan ifadeler, cevapların tutarlılığını değerlendirmeye yardımcı olur, çünkü bu tür ifadelerle katılımcıların anketi yüzeysel bir şekilde mi yoksa dikkatle mi yanıtladıkları test edilir. Sonuçlara göre, %48,6'sı geri dönme niyetinde olduğunu ifade ederken, %87,2'si belediye hizmetleri devam ederse şartlar düzeline kadar kalmak istediğini belirtmiştir. Çalışmanın anlamlılığı, SPSS üzerinden yapılan istatistiksel analizlerle de desteklenmiştir.

İlk olarak, hizmet yeterliliği ile kalma niyeti arasındaki ilişki basit regresyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Bu analiz, hizmet yeterliliğinin artmasının kalma niyetinde bir artışa neden olduğunu, ancak bu etkinin nispeten sınırlı olduğunu göstermektedir. Hizmet yeterliliğinin bir birim artması, kalma niyetinin %10'unu açıklamaktadır, bu da belediyenin sunduğu hizmetlerin depremzedelerin kalma kararlarını etkilemekle birlikte geri dönme eğilimleri üzerinde tamamen belirleyici olmadığını göstermektedir.

İkinci olarak, demografik değişkenler ile hizmet yeterliliği ve kalma niyeti arasındaki ilişkiyi incelemek için T-kare bağımsızlık testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu ve sosyal güvence gibi demografik değişkenlerle hizmetlerin yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aynı şekilde, bu demografik değişkenler ile kalma niyeti arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bulgular, depremzedelerin demografik çeşitliliklerinin hizmet memnuniyeti ya da kalma niyeti üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Literatür bölümünde tartışıldığı gibi, demografik göstergeler ve bireylerin sosyoekonomik düzeyleri, genellikle geri dönme niyeti üzerinde etkili faktörlerdir. Ancak bu çalışmada anlamlı bir farkın bulunmaması, barınma merkezlerinde kalan depremzedelerin sosyoekonomik profillerinin birbirine oldukça benzer olmasından kaynaklanmaktadır. Saha gözlemleri ve anket çalışmasının tanımlayıcı istatistiklerinde de belirtildiği üzere, katılımcıların çoğu sosyal güvencesi düşük veya hiç olmayan, ilkokul mezunu ve işgücü piyasasında aktif olmayan bireylerden oluşmaktadır. Bu homojen sosyoekonomik yapı, demografik değişkenlerin hizmet yeterliliği ve geri dönme niyeti üzerindeki etkisinin sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Sonuç

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından yönetilen barınma merkezlerinde kalan depremzedelerin geri dönme niyetleri ve hizmetlerin yeterliliğine odaklanmıştır. Deprem sonrası göç süreçleri ve yerinden edilen nüfusun geri dönüş eğilimleri bağlamında literatürdeki bulgularla örtüşen sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada depremzedelerin büyük bir kısmının sosyoekonomik olarak dezavantajlı gruplardan geldiği, belediye hizmetlerinden genel anlamda memnun olduğu, ancak geri dönme niyetlerinin düşük kaldığı gözlemlenmiştir.

Depremzedelerin geri dönme niyetlerinin düşük olmasının sebeplerinden biri, afet sonrası barınma ve temel ihtiyaçlara erişimin sağlanmış olmasıdır. Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu barınma hizmetleri ve diğer destekler, depremzedelerin kısa vadede yaşadıkları belirsizlikleri hafifletmiş ve geri dönme sürecini ertelemelerine yol açmıştır. Bu durum, afet sonrası yer değiştiren nüfusun ilk etapta güvenli ve temel hizmetlere ulaşabilecekleri alanlarda kalmayı tercih yönündeki bulgularla uyumludur (Oliver-Smith, 2006). Ancak, bu tür büyük ölçekli zorunlu göçlerin geri dönüş dinamiklerinin, klasik göç çalışmalarıyla tam olarak örtüşmediği de dikkate alınmalıdır (Fussell vd., 2010).

Geri dönme kararında sosyoekonomik koşulların belirleyici olduğu literatürde sıkça vurgulanan bir bulgudur (Myers vd., 2008). Demografik veriler açısından yapılan analizlerde, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve medeni durum gibi değişkenlerle barınma hizmetlerinin yeterliliği veya geri dönme niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu, barınma merkezlerinde kalan depremzedelerin büyük bir kısmının düşük eğitim düzeyine sahip, işgücü piyasasında aktif olmayan ve sosyal güvenceden yoksun bireylerden oluşması ve homojen özellikler sergilediğini kanıtlamaktadır. Bu durum, geri dönme kararlarının yalnızca afet sonrası hizmetlere bağlı olmadığını, daha derin sosyoekonomik sorunlarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Mersin Büyükşehir Belediyesi barınma merkezlerinde kalmaya devam eden depremzedelerin sosyal kırılma durumlarının yalnızca afet sonrası ortaya çıkan bir durum olmadığı; deprem öncesindeki zorlu yaşam koşullarının, depremin etkisiyle daha da derinleştiği ve bu durumun geri dönme kararlarını olumsuz yönde etkilediği ortaya konmuştur.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2023), “Depremzedeler Yurdun Dört bir Yanında Misafir Ediliyor”, Anadolu Ajansı.
- Aydın Özüdoğru, Burcu (2024), *Depremin İlk Yılı Geride Bırakırken*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV).
- Berker, Ali (2016), “Zorunlu Göçün Yol Açtığı Refah Kaybının İncelenmesi: Yaşam Memnuniyeti Yaklaşımı”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, (43), s. 675-706.
- Black, Richard (2001), *New Issues in Refugee Research*, Working Paper No.34. UNHCR.
- Bruch, Carl, Syafruddin Karimi, Jagath Manatunge, ve Mikiyasu Nakayama (2017), “Barriers to Long-Term Return after the Great East Japan Earthquake: Lessons from Hirono Town”, *Journal of Asian Development*, 3 (1), s. 23-39.
- Can, İrem ve Ahmed Emin Saka (2022), “Deprem Sonrası Geçici Barınma Birimleri için Alternatif Bir Çözüm Önerisi: WikiGEB”, *Online Journal of Art and Design*, 2 (10), s.115-125.
- Day, Jamison M. (2014), “Fostering Emergent Resilience: the Complex Adaptive Supply Network of Disaster Relief”, *International Journal of Production Research*, (52), s. 1970-1988.
- Dinç, Yücel (2023), “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Yeniden Yapılanma Sürecinde Yere Bağlılığın Değerlendirilmesi: Antakya (Hatay) Örneği”, *Türk Coğrafya Dergisi*, 83, s. 45-57.
- EM-DAT. (2024), 2023 Disasters in Numbers, Brüksel: Emergency Events Database.
- FEMA-CUSEC (1998), Draft Report of the Housing Recovery Working Group, Federal Emergency Management Agency (FEMA) and Central United States Earthquake Consortium (CUSEC).
- Fussell, Elizabeth, Narayan Sastry, ve Mark VanLandingham (2010), “Race, Socioeconomic Status, and Return Migration to New Orleans After Hurricane Katrina”, *Population and Environment*, 31, s. 20-42.
- Huang, Huan, Fan Wang, Yi Xiao, Yuan Li, Hui Ling Zhou, ve Jing Chen. (2022), “To Stay or to Move? Investigation on Residents’ Migration

Intention Under Frequent Secondary Disasters in Wenchuan Earthquake-Stricken Area”, *Frontiers in Public Health*, 10, s. 2-10.

Hunter, Lori M. (2005), “Migration and Environmental Hazards”, *Population and Environment*, (26), s. 272-302.

IOM (2023), 2023 Earthquakes Displacement Overview – Türkiye, United Nations International Organization for Migration.

İçişleri Bakanlığı (2023), “Deprem Bölgelerinde 345 Çadır Kent ve 305 Konteyner Kent Kuruldu”, <https://www.icisleri.gov.tr/deprem-bolgelerinde-345-cadir-kent-ve-305-konteyner-kent-kuruldu> (16.12.2024).

Johnson, Cassidy. (2007), “Impacts of Prefabricated Temporary Housing After Disasters: 1999 Earthquakes in Türkiye”, *Habitat International*, 31 (1), s. 36-52.

Lee, Young Jun, Hiroaki Sugiura, ve Ingrida Geçiene (2017), “Stay or Relocate: The Roles of Networks After the Great East Japan Earthquake”, E. C. Jones ve A. J. Faas. Butterworth-Heinemann (Ed.), *Social Network Analysis of Disaster Response, Recovery, and Adaptation*. C. 1, s. 223-238.

Mersin Valiliği (2023), “Vali Pehlivan, 6 Şubat Depremi Sonrası Afet ve Koordinasyonu Kapsamında İlimizde Yürütülen Çalışmalar İlişkin Basın Toplantısı Gerçekleştirdi”, <http://www.mersin.gov.tr/vali-pehlivan-6-subat-depremi-sonrasi-afet-yonetim-ve-koordinasyonu-kapsaminda-ilimizde-yurutulen-calismalara-iliskin-basin-toplantisi-gerceklestirdi> (16.12.2024).

Morrow-Jones, Hazel A., ve Charles Morrow-Jones (1991), “Mobility Due to Natural Disaster: Theoretical Considerations and Preliminary Analyses”, *Disasters*, (15), s. 126-132.

Munro, Alistair, ve Shunsuke Managi (2017), “Going Back: Radiation and Intentions to Return Amongst Households Evacuated after the Great Tohoku Earthquake”, *Economics of Disasters and Climate Change*, 1 (1), s.77-93.

Myers, Candice A., Tim Slack, ve Joachim Singlemann (2008), “Social Vulnerability and Migration in the Wake of Disaster : The Case of Hurricanes”, *Population and Environment*, (29), s. 271-291.

Oliver-Smith, Anthony (2006), *Disasters and Forced Migration in the 21st Century*, Social Science Research Council.

- Ono, Yoshikuni (2017), “The Perceptions of Local Political Actors After Natural Disasters: The Effect of Japan’s 3/11 Disasters on Local Politics”, *Risk, Hazards and Crisis in Public Policy*, 8 (4), s. 335-355.
- Parrinello, Giacomo (2012), “Post-Disaster Migrations and Returns in Sicily: The 1908 Messina Earthquake and the 1968 Belice Valley Earthquake”, *Global Environment*, 5 (9), s. 25-49.
- Paterson, Anrew, Tadashi Matsumoto, Cem Özgüzel, Stephan Visser, Ece Özçelik, Candan Kendir, Courtenay Wheeler (2023), “The Territorial Impact of the Earthquakes in Türkiye: Policy Note”, *OECD Regional Development Papers, No. 50*, (Paris: OECD Publishing).
- Quarantelli, Enrico L. (1995), “Patterns of Shelter and Housing in US Disasters”, *Disasters Prevention and Management*, s. 43-53.
- Rofi, Abdur, Shannon Doocy, ve Courtland Robinson (2006), “Tsunami Mortality and Displacement in Aceh Province, Indonesia”, *Disasters*, 30 (3), s. 340-350.
- Sağıroğlu, Ali Zafer, Ramazan Ünsal ve Furkan Özenci (2023), *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri : Durum Değerlendirme Raporu*, 15, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- SBB (2023), *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*, (Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı).
- SBB (2024), *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu*, (Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı) .
- Sironi, A. C., C. Bauloz, ve M. Emmanuel (Ed.) (2019), *International Migration Law No.34- Glossary on Migration*, International Organization for Migration (IOM), Geneva.
- Tiryaki Yenilmez, Dilek (2023), “Deprem ve İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akademik Düşünce Dergisi*, 7, s. 39-52.
- Wang, Qi, ve John E. Taylor (2016), “Patterns and Limitations of Urban Human Mobility Resilience Under the Influence of Multiple Types of Natural Disaster”, *PLoS ONE*, 11 (1), s. 1-14.
- Yang, Dean (2008), “Risk, Migration, and Rural Financial Markets: Evidence from Earthquakes in El Salvador”, *Disasters: Recipes and Remedies* 75 (3), s. 955-992.
- Yapıcı, Gülçin, Ö. Özkan Özdemir, Ahmet Burhan Söker, Burcu Ecem Uğuz, Deniz Erdal, Şahadet Kurnaz, Duygu Onbaşı, Altuğ Civan, Yahya Kemal Bolat ve Caferi Tayyar Şaşmaz (2023), “Kahramanmaraş ve Hatay Depremlerinin Ardından Mersin’de Depremzedelerin Yaşadığı

Geçici Toplu Yerleşim Yerleri Hızlı Değerlendirme Raporu”, *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 13 (2), s. 469-481.

Extended Abstract

Historically, Türkiye has been affected by many devastating earthquakes, causing significant loss of life and property. On February 6, 2023, earthquakes centered in Kahramanmaraş had a devastating impact on 11 provinces, displacing thousands of people. Mersin experienced a significant wave of migration due to its proximity to the affected area. In response, the government, local authorities, NGOs and volunteers mobilized quickly to address the immediate needs of the displaced. In this context, Mersin Metropolitan Municipality played an important role by establishing shelter centers to provide temporary shelter and basic services to earthquake victims.

This study investigates the relationship between the adequacy of the services provided in Mersin Metropolitan Municipality's shelter centers and the intention to return of earthquake victims who migrated to Mersin after the Kahramanmaraş earthquakes. The main objective of the study is to analyze the extent to which earthquake survivors' service satisfaction affects their decision to return. Face-to-face surveys and field observations were conducted with 216 earthquake survivors residing in Mersin shelters in May 2023. The survey consists of 28 questions in total. These questions consist of demographic, earthquake descriptive and scaled statements. The Likert scale statements focus on the service adequacy of shelter centers (6 statements), intention to return to where they live and intention to stay in shelter centers (2 statements).

According to the findings, most of the participants (42.6%) are primary school graduates, followed by high school graduates (22.7%). The rate of university graduates was 13.4%. However, the rate of illiterates is 3.3%, indicating that individuals in this group face serious limitations in accessing educational opportunities. This distribution of educational attainment shows that the majority of respondents have basic education and access to higher education remains very limited.

When the employment status data is analyzed, it is seen that a very high 38% of the participants are housewives. When unemployed groups such as unemployed, students and housewives are added together, this rate reaches approximately 60%. Those who have a regular job in the private or public sector constitute only a small portion of 18%. This shows that a large portion of the respondents are not included in the labor market, while those with a regular employment structure represent a limited segment.

When the individuals who received social assistance before the earthquake were analyzed, it was found that 30% of them received social assistance. This

rate shows that there is a significant proportion of individuals in need of assistance in shelter centers. It can be assumed that the majority of those who received social assistance were among those without social security or green card holders. Individuals with low socioeconomic income are among the groups that have the most difficulty in the recovery process due to their limited options.

In the data evaluating the post-earthquake loss situation, it is stated that a high rate of 54% of the participants lost their second-degree relatives. This data reveals that most of the people staying in shelters experienced losses mostly among second-degree relatives. At the same time, the fact that 32% of the respondents did not experience any loss indicates that the effects of the earthquake were felt at different levels among individuals.

When the container application status is analyzed, it is seen that 75% of the respondents did not apply for container assistance, 17% of the applications are pending, 5% received positive results and 3% received negative results. The rental assistance application status shows that 47% did not apply, 22% of the applications were pending, 26% received a positive result and 5% received a negative result.

When the level of satisfaction of those staying in shelters is examined, 91.4% of the participants positively evaluated the adequacy of the services provided in the shelters. The highest satisfaction rate (94.3%) was given to the helpfulness of the staff and the adequacy of shower and toilet services.

When the intention to return is analyzed, 48.6% of the participants stated that they would like to return to their place of residence as soon as possible, regardless of the municipal assistance. However, 87.2% stated that if municipal services continue, they would stay until conditions improve.

The relationship between service adequacy and intention to stay was analyzed using simple regression analysis and it was found that service adequacy affected intention to stay by 10%. No significant relationship was found between demographic variables and service adequacy and intention to stay. These findings suggest that demographic diversity of earthquake survivors does not have a determining effect on service satisfaction or intention to stay.

In conclusion, when the findings are evaluated together, it is revealed that the social vulnerability of earthquake survivors who continue to stay in Mersin Metropolitan Municipality shelters is not a situation that emerged only after the disaster; the difficult living conditions before the earthquake were exacerbated by the earthquake and this situation negatively affected their decision to return.